

Hod beránka a vyvedení z Egypta

Původ materiálu

Jiří Tengler

Pořadí v lekci

25

Téma

Série egyptských ran vrcholí největší pohromou — smrtí prvorozených. Izraelci jsou jí uchráněni při velikonočním hodu beránka. Teprve tato rána dolehne na faraónovo srdce a vladař Izraelce propustí, aby slavili bohoslužbu a sloužili Hospodinu.

Cíle

- Naznačit, že křesťanské Velikonoce navazují na Velikonoce židovské: Bůh v obou případech vysvobozuje svůj lid a v obou případech teče krev.
 - Ukázat, že k víře a oslavě Boha patří společné jídlo.
-

25.1 Pro učitele

Biblický text: Ex 1,11; 12,1–36

25.1.1 Výkladové poznámky

- Beránek bez vady (Ex 12,5): pro Boží účely jen to nejlepší. Podobně bezvadná zvířata byla užívána při obětech. Nový zákon nahlíží Krista jako beránka bez vady (Žd 7,26). Místo beránka mohl být použit i kozlík.
- Hostina se děje v rodině jako domácí slavnost. Takto vzpomínkově je v zásadě slavena podnes a tak ji zřejmě o Velikonocích slavil i Ježíš s učedníky.
- Malá rodina přibere souseda (Ex 12,4). K slavení patří sociální aspekt — ohled na nezajištěné bližní. Ovšem i bohaté a početné rodiny musí vystačit s jedním beránkem. Při velikonoční večeři se stoly neprohýbají.
- „Budete jíst ve chvatu“ (Ex 12,11). Boží lid horlivě očekává změnu, obrat k lepšímu údělu a vykročení na cestu. Boží pomoc může přijít nenadále.

- Krev vám bude znamením (Ex 12,13). Bude znamením *pro vás*, že se držíte Božích přikázání a že za vaši záchranu byla prolita krev. (Proto lze nalézt i výklad, že krví byly veřeje označeny zevnitř.)
- Hebrejský výraz pro „přeskočím“ „pesach“ dal jméno židovským Velikonocům, křesťané (pravoslavní, latinští) užívají tvar „pascha“ (Ex 12,23).
- Být prvorozený je výsadní postavení, otevírá cestu novému životu (viz spor Jáкова s Ezauem).
- Poprvé a naposledy faraón jedná bez zatvrzelého srdce. Smrt syna jej zasáhla (Ex 12,30).
- Vyprávění slouží v židovském prostředí jako podklad pro rituál velikonoční večeře, během níž se formou otázek a odpovědí vypráví celý příběh vysvobození z Egypta.

25.1.2 Úskalí

- Rána je velmi krutá a dopadá na všechny neizraelské domácnosti. Neoznačujte to za nespravedlnost. Egypt je postižen jako celek, neboť jako celek pod faraónovou vládou se provinil a trýznil Izrael. (U předchozích ran je zmínka, že zatvrzeno bylo srdce...)
- Stejně jako u předchozích ran není prvotním cílem zmírnění otrocké roboty, nýbrž umožnění služby Bohu.
- Neličte velikonoční večeři jako klasickou židovskou bohoslužbu; jedná se pouze o domácí slavnost. Plnohodnotná obětní bohoslužba, předepsaná Zákonem, čekala Izraelce až po odchodu do pouště, později se přesunula do chrámu a nyní po jeho zboření se už nekoná.

25.1.3 Odkazy

Bůh vidí bídu svého lidu. (Ex 2,23–25)

Ježíš o Velikonocích říká: „Velice jsem toužil jíst s vámi tohoto beránka, dříve než budu trpět...“ a pak ustanoví večeři Páně. (Lk 22,14–20)

25.2 Pro děti

Úvod

Který ze dnů v roce je nejzvláštnější ze všech? Kdy se rodina schází k slavnostní večeři a dělá věci, které jinak nedělá? O Vánocích, na Štědrý den. Jsme doma spolu

a vzpomínáme na Ježíšovo narození. Je to svátek, kdy se lidé sejdou u společného jídla a je jim spolu dobře. Podobně i židé (kteří věří v jednoho Boha, ale Ježíše neuznávají) mají svou slavnostní domácí večeři. Nekoná se o Vánocích, nýbrž na jaře o Velikonocích. Také v oné noci se společně jí a vzpomíná na velikou událost. O Velikonocích se vypráví veliký příběh o vyjití Izraelců z Egypta. Takovou večeři uspořádal také Pán Ježíš se svými učedníky před svou smrtí, aby si spolu s nimi u jídla připomněl, že Bůh vysvobozuje svůj lid.

25.2.1 Předškolní děti

Mám zde s sebou dva různé chleby. Ochutnejte je. Jaký je mezi nimi rozdíl? Jeden je křupavý a tenký, druhý je nadýchaný a vláčný. Jeden chléb byl připravený rychle, druhý se musel připravovat pomalu a postupně.

Ty křupavé, nekvašené chleby se nazývají macesy. Chutnají tak, protože byly připraveny a upečeny narychlo. Ve spěchu. Ale byl to spěch památečný. Spěch, na jaký se nezapomíná. Izraelci zažili velikou Boží pomoc, o jaké si každý rok vyprávějí, a my si dnes vyprávíme spolu s nimi.

Naši předkové, židé, žili v Egyptě. Nežilo se jim tam lehce — museli tvrdě pracovat pro egyptského krále, zvaného faraón. Museli vyrábět z hlíny cihly. Mojžíš ale řekl faraónovi Boží vzkaz: „Propuť můj lid, aby mohl slavit bohoslužbu.“ Člověk nemůže pořád pracovat, potřebuje také odpočívat a chválit Pána Boha. Jenže farao nikoho z práce pustit nechtěl. A bylo zle. Na faraóna a jeho zemi přišly samé pohromy. Krupobití, tma, moucha a kobylinky. Celkem devět ran dopadlo na Egypt, ale faraón zůstal neoblomný, nikdo nesměl odejít na bohoslužby.

Tu Mojžíš ohlásil poslední, nejtěžší ránu — zemřou všichni prvorození. Lidé i zvířata, kteří se svým maminkám narodili jako první. Bylo to velmi tvrdé, ale s Egyptany nebyla žádná domluva po dobrém, tak musel nastat boj.

Mojžíš řekl židům: „Připravte se na noc, kdy zemře všechno prvorozené! Vezměte si do každé své domácnosti beránka, zabijete ho a upečete. Jeho krev použijte na označení dveří. Bůh říká: Až půjdu v noci Egyptem, poznám díky krvi vaše domy a smrt se jim vyhne.“

Židé Mojžíše poslechli, připravili k večeři beránka a protože se blížil čas jejich vysvobození, spěchali i s přípravou chleba. Aby se těsto stalo nadýchaným, potřebuje čas. Ten den však židé čas neměli. Rychle upekli chléb jenom jako placky a vydali se na cestu. V celém Egyptě nastal obrovský nárek. V každé rodině někdo zemřel — u největších chudáků i v domě

faraónově. Farao už nebránil židům odejít a slavit bohoslužbu. „Jděte, ať už jste pryč!“ Teprve veliké neštěstí ve vlastní rodině jeho srdce obměkčilo. I ostatní Egypťané vybízeli židy k odchodu. Dokonce jim dávali zlato a stříbro, jen ať už jsou pryč.

Naši předci, židé, odešli z egyptského otroctví. Od těch dob vzpomínají na Velikonoce i na zvláštní velikonoční chleba, který nevykvasil. Někdy se Velikonocům říká „svátek nekvašených chlebů“. Každý rok ho napečou, jedí a povídají si, jak jim Pán Bůh pomohl a zbavil je zlého. (Při vyprávění vybarvovat obrázek sederového talíře s příslušnými potravinami.)

Také v našich kostelech společně jíme chleba a víno a připomínáme si, jak nám Bůh pomohl. Kolem stolu si vyprávíme o Velikonocích, kdy Ježíš za nás vydal sám sebe, své tělo, a prolil svou krev.

25.2.2 Mladší školní děti

Velikonoce mají název od veliké noci. Noc, ve které se děly veliké věci. Věci, na jaké se dlouho vzpomíná. (Vyprávění můžete strukturovat a zdůraznit „velké“ nadpisy jednotlivých odstavců, např. i napsat na papír či tabuli.)

Velký útlak

Izraelci žili v Egyptě a žilo se jim těžce. Dávno ztratili své slušné postavení, jaké měli za dnů, když faraónova zástupce dělal Josef, jejich krajan. Stali se z nich otroci, kteří museli pracovat na stavbě faraónových měst. Mojžíš viděl dřinu svého lidu a přišel za faraónem s žádostí, aby dal lidu volno a umožnil mu konat bohoslužbu. Farao však odmítal. Rozzlobil se na Mojžíše i na všechny Izraelce, takže museli pracovat více nežli dřív. Hospodin Bůh začal na Egypt sesílat zlé rány. (Kdo poví, jaké?) Ale ani jedna z devíti ran nezasáhla faraónovo srdce. Proto Mojžíš ohlásil ránu poslední a největší. Hospodin projde Egyptem a všichni prvorození zemřou. Prvorozený je ten, kdo se své mamince — zvířecí či člověčí — narodil jako první. (Kdo z vás je prvorozený, prvorozená? — Vy byste v Egyptě byli ohroženi.)

Veliká noc

Egypt čeká veliká pohroma kvůli jeho nepřátelství vůči Izraelcům. Bránil jim, aby svobodně oslavovali Pána Boha. Domluvit se s Egypťany nešlo. Ale jak se zajistí, aby Izraelci byli zachráněni? Aby nepomřeli i jeho prvorození?

Mojžíš vyřídil Izraelcům vzkaz: „Připravte se na nový život. Hospodin, váš Bůh, pokoří nepřátelský Egypt. Přejde to rychle. Noc všechno změní. Večer budete otroky a ráno budete volní. Musíte se připravit.“ Izraelci se měli důkladně přichystat. Každá domácnost si měla opatřit beránka, po třech dnech jej měli zabít a jeho krev zachytit do nádoby. Tou krví pak měli potřít dveře svého domu. Krev beránka jim zajistí život. Až bude Hospodin v noci procházet Egyptem, zemře všechno prvorozené. Domy označené krví však smrtící rána přeskočí. Nikdo proto nesmí opustit dům.

Uvnitř si uspořádají zvláštní večeři. Upečou maso z beránka a sní ho. Pokud je někdo chudý nebo sám, přijde na večeři ke svým sousedům. Na stole bude k jídlu i nekvašený chléb — chléb, který nestačil vykynout a byl upečený narychlo, neboť se nemůže čekat a otálet. Kdykoliv totiž může přijít pokyn k cestě.

Veliké neštěstí

Izraelci udělali, jak jim Hospodin přikázal. Byli připraveni k rychlému odchodu. Jedli pečeného beránka ve svých domech, označených beránčí krví. O půlnoci nastal v celé zemi křik. Smrt procházela Egyptem a umírali prvorození. V každém domě byl někdo mrtvý: i v domě nejvyššího vládce faraóna, i v domě nejposlednějšího otroka. Také ve stájích a na pastvinách byla mrtvá zvířata. Ovšem domy a stáda Izraelců byly ušetřeny. Hospodin je přeskočil, když se smrtí procházel nocí.

Veliká záchrana

Když farao zjistil, jak veliká pohroma postihla jeho zemi i jej samotného (také jeho syn zemřel), zavolal Mojžíše a Árona a vyzval je: „Seberte se i všechno, co je vaše, a jděte pryč z mé země. Služte tomu vašemu bohu a přimluvte se za mne.“ Přál si, aby byli co nejdříve pryč. Také ostatní Egypťané vybízeli Izraelce k odchodu, dokonce jim dávali své zlato a stříbro, jen aby už odešli.

Byl to ohromný a slavný zástup, když Izraelci opouštěli zemi. V noci jim na cestu svítil ohnivý sloup, ve dne jim ukazoval směr sloup oblakový. Šli směrem k východu, ale nešli do neznáma. V dálce na ně čekala zaslíbená země, kterou Bůh přislíbil dát Abrahamovi a jeho potomstvu. Vraceli se do země, odkud kdysi dávno jejich předkové odešli. Izraelci šli se svým Bohem, který jim daroval svobodu.

Velké vyprávění

Mojžíš od počátku Izraelcům říká: „Na tuhle noc nezapomenete. Na tuhle velikou noc nesmíte zapomenout.“ A opravdu — od těch dob si židé připomínají každý rok o Velikonocích, jak slavně je Hospodin zachránil. „Byli jsme faraónovými otroky v Egyptě a Hospodin nás vyvedl z Egypta pevnou rukou.“

Rodina nebo přátelé se sejdou u jednoho stolu, na kterém jsou prostřeny zvláštní pokrmy. Každý z nich něco znamená. Společně jedí, zpívají a povídají si o Mojžíšovi a jeho lidu. Pokrmy na stole jsou vlastně jakoby ilustrace v knížce — obrazově doprovázejí vyprávění

Velké pokračování

Je pěkné, když se lidé pokojně sejdou u jednoho stolu a společně jí a pijí. Pán Ježíš dobře znal sílu velikonoční večeře, jak působí na ty, kdo se jí účastní. Proto také on do svého vyprávění o sobě a o Božím království zapojil pokrm a nápoj, o nichž se stále dál vypráví v našich kostelích: „Pán Ježíš v tu noc, kdy byl zrazen, vzal chléb, vzdal díky...”

Židovské velikonoce mají pro nás velké pokračování ve Velikonocích křesťanských, které si napořád připomínáme chlebem a vínem. Vysvobození z otroctví špatnosti a smrti slavíme při večeři Páně.

25.2.3 Starší školní děti

Osnova příběhu odpovídá vyprávění pro mladší děti, na úvod a v průběhu lze rozšířit o otázky:

Kdo je z vás nejstarší a kdo nejmladší? Je lepší být starší, nebo mladší? V čem je na tom starší hůře? Má více odpovědnosti: „Aspoň ty už bys mohl mít rozum.“ Ať chce nebo nechce, jde mladším příkladem. Velice špatně na tom byly nejstarší neboli prvorozené děti v Egyptě. Egypťané utlačovali a trýznili Izraelce, proto jim Bůh vyhlásil boj. Nebojoval proti všem, ale proti těm, „kdo by už měli mít rozum“ a kdo vlastně vedou celý Egypt směrem proti Bohu a proti životu. Prvorozeným je vyhlášena smrt.

Je to spravedlivé, nebo nespravedlivé? Násilníkovi v násilí zabráníte jedině násilím. Egypt měl dost mírnějších šancí k obrácení, ale nevyužil je. Prvorozeným hrozí smrt. Kdo z vás by byl ohrožen, kdybychom tenkrát žili v Egyptě — kdo je prvorozený?

Co či kdo zachrání člověka před smrtí? Bůh. Bůh „přeskočil“, „pominul“ smrtelnou ranou domy Izraelců. Židé proto Velikonocům říkají „pesach“ neboli „pominul“. Izraelci měli víru v Boha a drželi se jeho přikázání — označili své domy krví beránka. Víra v Boží sliby a pomoc

otevřít cestu ke spáse. Bůh dává spásu a my ji vírou zachycujeme, uchopujeme, chápeme se jí.

Víra v Boží záchranu vede k životu. Viděl z vás někdo víru? Víra je neviditelná. Viditelně však lze Boží obživu spatřit a vyprávět si o ní kolem stolu. Židé tak činí při velikonoční večeři, křesťané při večeři Páně.

Pomůcky

Pastelky; pořad velikonoční večeře s otázkami; macesy (bývají k sehnání v obchodech); obrázek sederového talíře k omalování. Na talíři jsou — po směru hodinových ručiček: 1) vejce natvrdo — jako je žloutek v bílku, tak byl Izrael uzavřen v Egyptě, ovšem nesplynul s ním, nýbrž se „vyloupl“; 2) zelená bylina a 3) hořká bylina — stejný výklad a užití: namáčí se do slané vody, jako hořké otroctví bylo smočeno slzami; 4) charoset — sladká kašovitá směs ořechů, jablek, koření a červeného vína připomíná maltu s níž pracovali Izraelci při stavbě faraónových měst; 5) pečená skopová či kuřecí kost — symbolizuje beránka; 6) kořenová zelenina — vyrůstá v hlíně, Izrael byl zašlapán do země a pracoval s hlínou při výrobě cihel. Vedle talíře: 7) maces — nekvašený chléb; 8) pohár vína — k čtvrtému dobrořečení a přípitku. Odkazy na obrázky a další materiály najdete na adrese <http://goo.gl/J9Z2Hn>, pod číslem úlohy (25).

25.2.4 Přesah

Vyprávění samotné slouží v židovském prostředí jako hlavní podklad pro rituál velikonoční večeře. Ten se do setkání nedělní školy nevměstná.

Lze uspořádat stolování v malém. Dát dětem ochutnat macesy a hořkou bylinu (salát, čekanka, pampeliškový list...). A společně recitovat rozhovor dle slov sederu:

Z jakého důvodu jíme tyto nekvašené chleby — macesy? Protože než se našim předkům zjevil Svätý (Bůh), budiž požehnán, a vykoupil je, nestažilo jim vykynout těsto.

Z jakého důvodu jíme tuto hořkost — trpký maror? Protože Egypťané ztrpčovali život našich předků v Egyptě.

Slavení velikonoční večeře pokračuje i v církvi. I my si při večeři Páně připomínáme spásné činy, které pro nás Bůh vykonal v Egyptě za dnů Mojžíšových a hlavně v Jeruzalémě za dnů Ježíšových.

25.3 Liturgie

25.3.1 Písně

Vítězi k poctě zpívejme (EZD 667); *Mojžíš* (SV 288); *Posila na cestu* (SV 135)

25.3.2 Biblický text k zapamatování

Byli jsme faraónovými otroky v Egyptě a Hospodin nás vyvedl z Egypta pevnou rukou. (Dt 6,21)

25.3.3 Rituál

Volný jsem, volný jsem, Bohu díky, volný jsem.

25.3.4 Okénko do bohoslužeb

Bylo by vhodné, propojit povídání o velikonoční večeři se slavením večeře Páně ve shromáždění. Pokud to v příslušnou neděli možné není, mohou děti na závěr bohoslužby přinést nekvašené chleby (macesy) do kostela s oznámením, že pocházejí z židovské večeře a čekají na použití v křesťanské večeři Páně.

25.3.5 Modlitba

Bože silný, hledáme posilu ve tvých slovech i u tvého stolu. Děkujeme ti a chválíme tě, neboť jsi ochráncem slabých a ohrožených. Přemohl jsi zlého faraóna, prosíme přemáhej i zlo, které doléhá na nás. Amen.

Odkaz na pracovní list

[22 Hod beránka a vyvedení z Egypta](#)

[22 Hod beránka a vyvedení z Egypta - st](#)

Odkaz na píseň

[Vítězi k poctě zpívejme \(EZ667\)](#)

[Svobodná zem \(SV288\)](#)

[Posila na cestu \(SV135\)](#)

Cílová skupina

[Předškolní](#)

[Školní](#)

[Starší školní](#)

Katechetické cykly

[Dál přece nejdeme sami I \(Od stvoření k Josefovi + Od Mojžíše k Rút\)](#)

Biblický odkaz (kat)

[Exodus 1,11](#)

[Exodus 12,1–36](#)